

ROTARIDES MIHÁLY

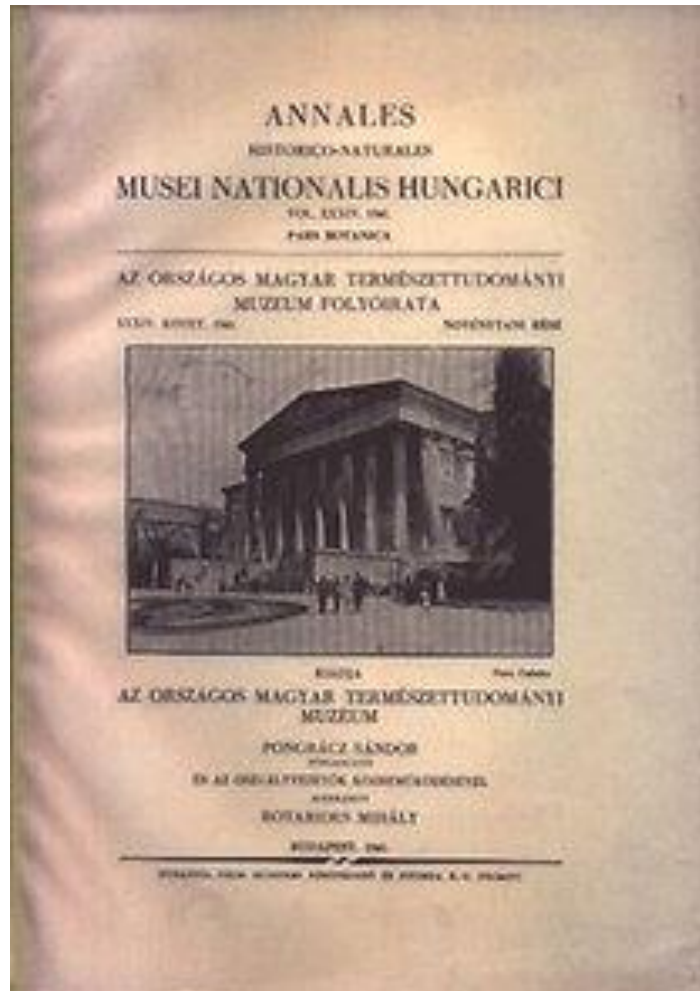
(* Gyulafehérvár, 1897.06.13. — †Budapest, 1950.07.19.)

Ő az első magyar malakológus, aki a XX. század elején behatóan kezd foglalkozni a puhatestűek ökológiájával.

Édesapja járásbíró, a család felmenői pedig iparosok. Nagyszülei közül a gyümölcs-termesztéssel és vadászattal foglalkozó anyai nagyapja van rá nagy hatással. A vele eltöltött órák fordítják érdeklődését a természettudományok felé, és ennek az attitűdnek köszönhetően iratkozik be a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem Matematika és Természettudományi Kara természetrajz-földrajz szakára. Az első világháború miatt tanulmányait kénytelen megszakítani. 1914 és 1918 között katonai szolgálatot teljesít. Kitüntetések szerző szolgálata végeztével Hódmezővásárhelyen, mint császári és királyi tartalékos főhadnagy szerel le. A katonáskodást követően Kolozsvárra és Budapesten folytatja tanulmányait. Ez utóbbi helyen, a Réz-hegységben gyűjtött szarmata szárazföldi csigák témaköréből (fő tárgy: őslénytan, mellék tárgyak: geológia, rendszeres állattan) szerzi meg bölcsészdoktorátusát (1920). 1921-ben az egyetemmel együtt Szegedre kerül, ahol APÁTHY ISTVÁN majd GELEI JÓZSEF professzor vezette Állattan és Összehasonlító Anatómia Tanszéken lesz tanársegéd. Itt alapozza meg mikrotechnikai, szövettani, ökológiai, fotográfiai ismereteit, és itt kapja kézhez 1923-ban tanári diplomáját. (BÁBA KÁROLY feltételezése szerint: ROTARIDES MIHÁLY a szegedi főreáliskolában, CZÓGLER KÁLMÁN felügyelete alatt abszolválta a gyakorló tanítást, és CZÓGLER KÁLMÁN hatására fordult a recens faunisztika és ökológia felé.) 1927-ben, a Budapesten megrendezett X. Nemzetközi Zoológiai Kongresszuson köt ismeretséget, életre szóló barátságot HANS SCHLESCH koppenhágai kutatóval. 1929-ben a Magyar Biológiai Kutatóintézet hidrológus (halak, puhatestűek) adjunktusaként kerül Tihanyba. 1929-ben és 1930-ban Szegeden, Frankfurt am Main-ban (Senckenberg Museum, Frankfurti Egyetem Paleontológiai Intézet) és Tihanyban készül el „A lösz csigafaunája, összevetve a mai faunával, különös tekintettel a szegedvidéki löszökre” 179 oldalas összefoglaló, összehasonlító — saját maga által illusztrált — munkája. Ez az első nagyobb lélegzetű recens és fosszilis faunát összehasonlító hazai írás, amelyet még megközelítően 75 év múlva is citálnak (SÜMEGI, P. 2005: Loess and Upper Paleolithic environment in Hungary). 1932-ben magántanárként visszakerül Szegedre, ahol „A puhatestűek, különös tekintettel a környezettanra” tárgyköréből szerzi meg venia legendijét GELEI JÓZSEF és FARKAS BÉLA egyetemi tanárok ajánlásával. Egyetemi magántanári képesítéséhez felhasznált 20 dolgozatának tematikai gerincét a morfológia (variabilitás) és az ökológia teszi ki. 1931 és 1936 között a szegedi egyetemen végzi tanulmányait HORVÁTH ANDOR, aki ROTARIDES MIHÁLY hatására egy életre elkötelezi magát a malakológia különböző ágaival. ROTARIDES MIHÁLY 1935-től, 1950-ben bekövetkezett korai haláláig, az Országos Magyar Természettudományi Múzeum (OMTM) Állattárában ENTZ GÉZA, PONGRÁCZ SÁNDOR, SOÓS LAJOS és WAGNER JÁNOS baráti társaságában dolgozik. A múzeum munkatársaként lehetősége volt arra is, hogy rövid ideig élvezze a nápolyi Stazione Zoologica vendégszeretét. A második bécsi döntést követően beköszönt erdélyi kutatásainak reneszánsza. Évenként jelenik meg egy-egy cikke. 1943-ban új barlangi csigát ír le *Paladilhiopsis transsylvanica* néven. E faj rendszertani helyzete — a szintén Erdélyi-szigethegységéből 1940-ben leírt két fajtársával (*P. leruthy*, *P. carpatica*) együtt — bizonytalan. 1943-ban egyetemi tanári címet szerez, Szegeden és Kolozsváron ad elő, de időnként Tihanyban is megfordul. 1944-ben „Halászat a Dráva-szögben” címen publikál az Albertinában.

Az utókor még adós munkásságának, irodalmi tevékenységének teljes feltárásával. [A Magyar Természettudományi Múzeum Tudománytörténeti Gyűjteményében — PR/23 jelzettel ellátott perszonáliában — 140/34 bel- /külföldi folyóiratban publikált cikkről szerzünk tudomást; HANS SCHLESCH nekrológiájában (1950) 64 német nyelven publikált irodalmat

említ; Magyarország negyedidőszaki malakológiai bibliográfiája (2004) 10, Magyar Malakológiai Bibliográfiája (2005) pedig 81 munkát sorol. A mai magyar bibliográfia összesen 91 cikkéről tesz tehát említést.] Tanulmányai a következő szakterületeket ölelik fel: sejt- és szövettan, anatómia, ökológia (alak és környezet kapcsolata, variabilitás) faunisztika, cönológia, paleontológia, állatföldrajz, tudománytörténet, tudományszervezés, ismeretterjesztés. Ő a héj morfo-hőmérő módszer (1983) ötletadója (1927). A korabeli kutatói sztereotípiáktól eltérően, jó részt maga végzi a segédmunkákat is: gyűjt, irodalmaz, fényképez (papír és diapozitív készít), rajzol, németül fogalmaz, géppel ír, nyomda alá rendez, és 10 évig szerkeszti az OMTM Annalesét.

1950. május 26-án még kitölti az első ötéves tervből adódó muzeológusi tevékenysége iránt érdeklődő kérdőívet, de július 19-én a lágytestű gyűjtemény vezetője, két árvát (17 éves Ágnest és 10 éves Mihályt) hagyva maga után, az „örök gyűjtőmezőkre” távozik. Haláláról barátja HANS SCHLESCH Archiv für Molluskenkunde 79. és a Proceedings of the Malacological Society of London 29. kötetében (~4 hónap illetve ~ egy év múlva!) emlékezik meg. Itthon SOÓS LAJOS az Állattani Közlemények 45. kötetében (~ 5 év múlva!) idézi fel WAGNER JÁNOS és ROTARIDES MIHÁLY életét, munkásságát.